

Oponentský posudek na rigorózní práci Evy Skopečkové *Encounters with Otherness in E.M. Forster's A Room With a View and D.H. Lawrence's The Lost Girl*

Autorka ve své práci pojednává téma jinakosti, zachycené v románech E. M. Forstera *Pokoj s vyhlídkou* a D. H. Lawrenceho *Ztracená dívka*. Konfrontace s jiným se odehrává zhruba ve dvou základních rovinách: 1) boj mezi rozumem a vášní u mladé ženy, která se, byť s obtížemi, oprošťuje od společenských konvencí a dává průchod svému citu. 2) konfrontace upjatosti a sterility anglické střední vrstvy s citovější, spontánnější a živočišnější letorou středozemních národů.

K práci mám v podstatě tři hlavní připomínky či výhrady.

Chybí mi zde jasnější metodologické vymezení a pevně daný teoretický půdorys. Standardní pojetí rigorózní práce předpokládá, že materie pojednávaných děl bude zkoumána optikou předem zvolené a jasně definované výchozí metodologie (tj. teoretického východiska).

Autorka vytrvale používá zeměpisné (nebo od nich odvozené) výrazy typu „jižní fenomén“ (str. 8) „South“ (str. 11), „emotionality of the Southern nations“ (str. 11), či „jižní kultura“, jimiž se v úvodu práce snaží zastřešit tak geograficky vzdálené a kulturně rozdílné země jako je Itálie, Nové Mexiko, Austrálie nebo Indie. Analýza literárního motivu setkání s neznámým až exotickým prostředím a vnímání střetu s jinakostí jako iniciačního momentu samozřejmě v obecných konturách ob stojí, ale je třeba si položit otázku, zda by se například hypotetická italská literární hrdinka - ekvivalent Lucy Honeychurchové - necítila v Indii v kontrastu s tamější spontaneitou podobně neprobuzeně a citově vyprahle jako viktoriánsky vychovaná Angličanka počátku 20. století při návštěvě Itálie. Jinými slovy, autorce uniká fakt, že jižní mentalita je věc veskrze relativní a závislá na oku pozorovatele a zeměpisné šířce, v níž se tento pozorovatel nachází. Odkazovaná pasáž si myslím zaslouží být citována ve své úplnosti: *[E. M. Forster and D. H. Lawrence] ... believed that the encounter with otherness, with the totally distinct and strange quality of the South – suggesting the southern*

parts of the whole world including Italy, New Mexico, Australia or India – may positively influence and perhaps even free the so far suppressed feelings and emotions. (str.11). Již jsem zmiňoval absenci metodologie a nedostatek teoretického podkladu. V podstatě jakákoli moderní literárně kritická teorie by autorku odvedla od podobného zevšeobecnění a esencialismu, byť i v mnohem užším záběru. Vždyť i mnohem úžeji vymezený pojem, jako např. „italská mentalita“ je na seriózní akademickou analýzu příliš univerzalistický a jen těžko přípustný. Výše zmíněná citace se pak dostává již téměř na hranici absurdity. V kontextu celé práce je samozřejmě víceméně jasné a srozumitelné, že autorka odkazuje na (Evropany) všeobecně přijímaný stereotyp jižanské letory či mentality. Přesto však nelze pominout skutečnost, že Itálie, Nové Mexiko a Indie leží celým svým územím na severní polokouli a pokud tedy autorka použije formulaci „*southern parts of the whole world*“, bylo by záhodno podat nějakou zpřesňující informaci ohledně těchto jižanských univerzálií, přinejmenším pro ty čtenáře, jejichž geopolitický pohled se nedělí na Evropu a zbytek světa. Upřímně řečeno nechápu, proč autorka cítila potřebu tuto „jižní emocionalitu“ jakýmkoli způsobem sjednocovat do nějaké větší skupiny. Motiv setkání společensky ujařmeného až deformovaného člověka s něčím exotickým, nespoutaným a potažmo osvobozujícím by byl dostatečně silný a univerzální, zejména když si autorka vybírá ženské hrdinky. Pomineme-li toto zeměpisné hledisko, zůstává otázkou, na základě jakých společných vlastností chce autorka tuto velmi různorodou množinu definovat. Pokud totiž uvedenou národnostní klasifikaci chápeme jako dichotomii (severní/severozápadní Evropa versus svět na jih od ní) (jinak tomu systémově skutečně rozumět nelze), je zase nesmírně problematické zařazení Austrálie. Ta se sice jako jediná ze jmenovaných nachází na jižní polokouli, ale na počátku 20. století byla zemí s drtivou většinou anglosaského obyvatelstva¹. Domnívám se, že autorka zahrнула Austrálii do výčtu „jižanských“ či „jižních“ zemí velmi účelově a nesystémově, ve snaze úhledně včlenit postavu Alexandera Grahama do východiska své práce. Lawrence nám ve svém románu nedává dost jasné indicie ohledně Alexanderova snědšího vzezření. Lze spekulovat, zda jde alespoň částečně o potomka původní austrálské či maorské populace (což je vzhledem k jeho profesi a tehdejšímu postavení minorit v Austrálii

---

¹ Bohužel momentálně nemám k dispozici hodnověrnou akademickou publikaci, jako je například Encyclopaedia Britannica (knižní verze), o kterou bych toto tvrzení opřel, proto výjimečně použiji internetový zdroj informací: 'With the exception of a small but significant Lutheran population of Germanic descent, Australian society in 1901 was predominantly Anglo-Celtic, with 40% of the population being Anglican (then Church of England), 23% Catholic, 34% other Christian and about 1% professing non-Christian religions.' (http://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Australia#Current_Australia_population_trends, retr. 25.8.2006)

extrémně nepravděpodobné, a to i pokud vezmeme v úvahu způsob, jakým D.H. Lawrence zpravidla používá básnickou licenci), nebo se jedná o např. potomka přistěhovalců neevropského původu, jejichž komunita byla ovšem byla na začátku 20. století (na rozdíl ode dneška) v Austrálii demograficky zanedbatelná. Ať tak či onak, autorčina snaha spojovat Alexanderovu exotickou jinakost s jeho australským občanstvím je fakticky chybná a nijak tím nevybočuje z jejího zavádějícího popisu jakési homogenní jižanské letory a kultury. Možná se může zdát, že má nesmlouvavá kritika tohoto nedostatku práce ulpívá na detailech. Bohužel je však nutno konstatovat, že tomu tak není, neboť se selháním tohoto základního vymezení v podstatě selhává i celá axiomatika práce, což je poměrně vážný nedostatek. Pokud by autorka použila poněkud méně svažitě úvodní formulace a vystříhala se zeměpisných přívlastků, práce by tím ve výsledku nijak netratila.

Další výhrada se rovněž týká zeměpisu, ale z jiného úhlu pohledu. Autorka totiž při popisu kontrastu mezi anglickou upjatostí a „jižanskou“ bezprostředností akcentuje zeměpisné hledisko a z velké části pomíjí třídní aspekt celého problému. Je totiž nasnadě, že důraz na společenskou konvenci je přímo úměrný společenskému postavení. Tento přístup je markantnější při autorčině analýze románu *Pokoj s vyhlídkou*. Honeychurchovi jsou středostavovská rodina, stejně jako většina hlavních anglických protagonistů tohoto románu. Když Lucy omdlí na Piazza Signoria poté, co se stala svědkem rvačky na nože a smrti jednoho z jejích aktérů, je třeba si uvědomit, že se jednalo o pouliční rvačku. Je nepravděpodobné, že by si Florentinové ze středních vrstev vyřizovali účty takovýmto způsobem. Právě tak si je možno představit, jak Lucy omdlívá při pohledu na (mimořádně spontánní) bitku před dělnickou hospodou v londýnském East Endu. Přílišný důraz na národnostní specifika je v těchto konkrétních případech spíše zavádějící. To samé lze říci o příkladu mladého vozky a jeho údajné „sestry“, kteří vezou skupinku anglických turistů a expatriotů na Alessio Baldovinetti. Jejich bezprostřední chování není dané jen jižanskou mentalitou, ale i nedostatkem prudérních středostavovských konvencí. Ostatně i postava George Emersona dokazuje, že bezprostřednost nemusí být nutně spjata se zeměpisnou šířkou.

To samozřejmě neznamená, že by autorka „třídní“ hledisko ve své práci nezmiňovala. Např. analýza *Ztracené dívky* je alespoň zčásti o Alvinině překračování středostavovských konvencí,

do značné míry vynucené, a autorka velmi správně čte vývoj této hrdinky jako opak žánru *bildungsroman*.

Přes uvedené výhrady k vymezení práce je třeba říci, že její druhá polovina je poměrně zevrubným rozbohem a srovnáním vybraných aspektů obou zkoumaných děl. Práci doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 27.08. 2006

Jakub Ženíšek

